

कुंकवाची किंवा बिंदीची ऍलर्जी आल्यास काय कराल?

कुंकवाची ऍलर्जी ही तशी एक सर्वसाधारण ऍलर्जी आहे व ती बऱ्याचजणांमध्ये दिसून येते. भारतामध्ये तर कुंकू किंवा गंध किंवा टिकली बरेच जण सामाजिक किंवा धार्मिक कारणासाठी वापरतात. कपाळावरचे लाल कुंकू तसेच भांगामधील कुंकू हे तर विवाहितेचं व्यवच्छेदक लक्षण मानलं जातं. या कल्पना समाजमनावर एवढ्या बिंबलेल्या आहेत की त्यामुळे एखाद्या विवाहितेला कुंकवाची ऍलर्जी असेल तरी ते बंद करणे तिला शक्य होत नाही व त्यामुळे आजार जास्त होत जातो.

कुंकू किंवा गंधाची ऍलर्जी ही त्यामध्ये असलेली हळद किंवा रंग प्राप्त होण्यासाठी वापरलेली रसायने (Sudan-1, 4-aminoazobenzene, brilliant lake red R and cananga oil) यामुळे होते, तर टिकलीची ऍलर्जी ही त्यासाठी वापरलेल्या चिकट गोंदाची असते. काही जण जे धार्मिक कारणासाठी चंदन कपाळावर किंवा अंगावर लावतात त्या चंदनाची देखील क्वचितच ऍलर्जी येऊ शकते.

कुंकवाच्या ऍलर्जीची लक्षणे काय?

कुंकू किंवा पिंजर किंवा टिकली लावलेल्या जागी म्हणजेच कपाळावर किंवा भांगांमध्ये लालसर पुरळ येते. त्याला खाज येते. तिकडचा भाग थोडासा सुजतो. यानंतरदेखील कुंकू किंवा टिकली लावणे चालूच ठेवले तर तेथून लस येऊ लागते व तो भाग चिघळतो. कधी कधी तिथे जंतू संसर्ग होऊन तो भाग जास्त सुजतो व दुखू लागतो. काही जणांना अशाप्रकारे म्हणावे तसे पुरळ येत नाही. पण कुंकू लावलेला व थोडा सभोवतालचा भाग काळा पडतो. ज्या स्त्रीला कुंकू किंवा टिकलीची ऍलर्जी येते ती स्त्री कुंकू त्या जागेच्या वर किंवा खाली लावायला सुरुवात करते. पण ती ऍलर्जी रक्तामध्येच असते. त्यामुळे जिकडे कुंकू लावावे तिकडे ती ऍलर्जी सुरूच राहते. ही ऍलर्जी सुरुवातीपासून नसते. ती काही महिने किंवा कित्येक वर्षांनंतरदेखील सुरू होऊ शकते. काही स्त्रियांना टिकली लावलेल्या जागी कोडासारखा सफेद डाग येतो. हा डाग येण्याआधी तिथे काही जणांना पुरळ येते. तर काहीजणांना पुरळ न येता नुसताच डाग येऊ शकतो. टिकलीमध्ये चिकटपणासाठी वापरलेल्या p-tertiary butyl phenol या रसायनामुळे असा डाग पडतो. टिकली वापरणे चालूच ठेवले तर हा डाग सभोवताली वाढतोच पण शरीरावर अन्य भागावरदेखील सफेद डाग येऊ शकतात. अशा प्रकारे ऍलर्जी मुळे आलेल्या पांढऱ्या डागाचे कोडामध्ये परिवर्तन होऊ शकते. म्हणून अशा वेळी योग्य उपचार तातडीने करावेत.

हल्ली पुरुषांमध्ये गंध लावण्याचे प्रमाण वाढले आहे. त्यामुळे त्यांनादेखील ही ऍलर्जी होऊ शकते. कपाळाप्रमाणे गळ्यापाशी देखील चंदन किंवा गंध लावल्यामुळे हे चट्टे दिसू शकतात.

कुंकवाची किंवा टिकलीची ऍलर्जी असल्यास काय करावे?

कुठल्याही गोष्टीची ऍलर्जी आल्यास ती गोष्ट टाळणे हे सर्वात महत्वाचे असते. परंतु सामाजिक व धार्मिक कारणांमुळे ऍलर्जी समोर दिसत असून देखील ती व्यक्ती गंध, कुंकू, पिंजर किंवा टिकलीचा वापर टाळण्यास राजी नसते. या ऍलर्जीसाठी डॉक्टर स्टिरॉईडचे मलम व खाज कमी करण्यासाठी ठराविक गोळ्या देतात. त्यांनी ते कमी न झाल्यास स्टिरॉईडच्या गोळ्या देखील घ्याव्या लागतात. ज्या स्त्रियांना कुंकवाची किंवा पिंजरची ऍलर्जी असते त्यांना टिकलीची ऍलर्जी असतेच असे

नाही. तसेच ज्या स्त्रियांना टिकलीची ऍलर्जी आहे त्यांना कुंकवाची किंवा पिंजरची ऍलर्जी असेलच असे नाही. त्यामुळे गंध किंवा पिंजरची ऍलर्जी असल्यास टिकली वापरून पहावी किंवा टिकलीची ऍलर्जी असल्यास गंध किंवा पिंजर वापरून पहावे. पण आधीची ऍलर्जी चालू असतानाच त्याच्याच वर दुसरा पर्याय वापरून पाहिला तर त्या दुसऱ्या पर्यायाला देखील ऍलर्जी सुरू होऊ शकते. त्यामुळे दुसरा पर्याय हा आधीची ऍलर्जी कमी झाल्यानंतर व तेही त्या जागेच्या वरती किंवा खाली चांगल्या त्वचेवर वापरून पहावा . तसेच बाजारात ऍलर्जी न येणारा पातळ कुंकवाचा प्रकार (non allergic and non staining liquid kumkum) किंवा पिंजर उपलब्ध असतात. ते वापरून पहावे. आणखी एक पर्याय म्हणजे कुंकवाच्या बदली लाल रंगाच्या मार्कर पेनचा रंग किंवा ओठाला लावण्याची लाल रंगाची लिपस्टिक लावून पहावी. यामधली रसायने ही कुंकू किंवा पिंजरच्या रसायनापेक्षा थोडी वेगळी असतात. त्यामुळे ऍलर्जी येण्याची शक्यता कमी राहते. आणखी एक सोपा उपाय म्हणजे लाल रंगाचा घोटीव पेपर घेऊन त्याच्या पंचिंग मशीनच्या सहाय्याने टिकल्या पाडाव्यात व ही टिकली चांगल्या प्रतीच्या मेणाच्या वरती लावावी.

टिकली खाली सफेद डाग आला असल्यास टिकली लावणे लगेच बंद करावे व त्वचारोग तज्ञांचा सल्ला घ्यावा. डाग नुकताच आला असेल तर मलम व गोळ्या घेऊन कमी होतो. पण नाहीच गेला तर त्याला अतिनील किरणे किंवा लेझर उपचार पद्धतीने घालवता येते. गंध किंवा पिंजर लावल्यामुळे खाली किंवा सभोवार काळा डाग आला असल्यास प्रथम गंध किंवा पिंजर लावणे बंद करणे आवश्यक आहे. काळा डाग कमी करण्यासाठी काही मलमे असतात. पण हा डाग काही आठवडे किंवा काही महिने राहू शकतो.

थोडक्यात काय तर कुंकवाची किंवा बिंदीची ऍलर्जी आल्यास त्याच गोष्टी परत परत वापरत राहू नयेत. कारण त्यामुळे तो भाग चिघळत जाऊन तिथे काळपट डाग राहण्याची शक्यता असते. त्याऐवजी वर सांगितलेल्या विविध पर्यायांपैकी एका पर्यायाचा उपयोग करावा.